Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 14, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 17. JANUARJA (JANUARY 17), 1939 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 11

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Mussolini noče odpoklicati italijanskih čet iz Španije

Napetost v Evropi se povečala po polomu rimske konference. Italija in Nemčija nameravata zgraditi pomorske baze ob španskem obrežju. Francoski socialni radikalci bi radi preprečili Mussolinijevo in Hitlerjevo zmago v Španiji

London, 16. jan. — Evropa je vznemirjena zaradi nove mednarodne napetosti in komplikacij, ki so se pojavile po polomu razgovorov o "pomirjenju" med predsednikom angleške vlade Chamberlainom in italijanskim diktatorjem v Rimu. Chamberlain sicer ni dal nobene koncesije diktatorju, toda v London se je vrnil praznih rok.

Mussolini je povedal Chamberlainu, da ne bo odpoklical svojih čet iz Španije, dokler ne zmaga general Franco, vrhovni poveljnik španske fašistične armade. Dalje ga je informiral, da nameravata Italija in Nemčija zgraditi pomorske baze ob španskem obrežju po fašistični zmagi. Italija bo potem začela pritiskati z večjo silo na Francijo, naj ji odstopi kos svojega kolonialnega imperija v Afriki.

(Vest iz Rima se glasi, da je Mussolini informiral Chamberlaina, da se bo pričel pogajati glede zbližanja s Francijo potem, ko bo civilna vojna v Španiji končana z zmago generala Franca. Italijanski diktator se zanaša na Hitlerjevo pomoč v konfliktu s Francijo, zaeno pa pričakuje od Chamberlaina, da bo on apeliral na Francijo, naj da nekaj koncesij Italiji.)

Pariz, 16. jan. — Eksekutivni odbor Daladierjeve stranke socialnih radikalcev je včeraj pozval vlado, naj podvzame potrebne korake, ki naj bi preprečili Mussolinijevo in Hitlerjevo zmago v Španiji, ki bi ogražala francoski kolonialni imperij. Odbor je sprejel resolucijo, v kateri očita Italiji, da je kršila obljube, katere je dala londonskemu nevmeševalnemu odboru. Italijanska okupacija španskih distriktov, Baleriškega otočja in španskega Maroka ograža komunikacijske zveze med Francijo in njenimi kolonijami.

Daladier je v svojem govoru pred člani eksekutivnega odbora priznal pretečo nevarnost in izjavil, da je treba najprej poravnati notranje spore v interesu obrambe republike in njenih kolonij. "Moja vlada bo napela vse sile, da prepreči konflikt, ki lahko uniči civilizacijo na zapadu," je rekel premier.

Senator Aime Berthod, bivši član kabineta, je dejal, da bodo komunikacijske zveze med Francijo in njenimi kolonijami v Afriki uničene, če bo francoska vlada dovolila Italiji trajno okupacijo Baleriških otokov in španskega Maroka. V svojem govoru je naglašal, da se Francija ne more zanašati na Italijo, ki je pred nekaj tedni preklicala dogovor, katerega je sklenila pred tremi leti z bivšim francoskim premierjem Lavalom. Na podlagi tega dogovora je Italija dobila ozemlje v obsegu 44,000 kvadratnih milj med Libijo in francosko Somalijo.

Pittsburžani umirajo 10 let prezgodaj

Pittsburgh, Pa., 16. jan.—Dr. I. Hope Alexander, mestni zdravstveni direktor, poroča, da je študiranje umrljivosti prebivalstva v Pittsburghu odkrilo, da prebivalci tega mesta umrejo deset let prej kot pa povprečen prebivalec v drugih krajih Združenih držav. Rekel je, da povprečna starost umrljivosti v Pittsburghu je 50 let in manj, dočim je drugod po Združenih državah 60 let in več. Kaj je vzrok tega, še ne vedo, bodo pa skušali dognati.

Izredna konvencija avtne unije

Martin se zanaša na podporo članstva

Detroit, Mich., 16. jan.—Možnost, da bo sklicana izredna konvencija avtne unije, da likvidira oster konflikt med Homerjem Martinom, predsednikom unije in njegovimi nasprotniki v eksekutivnem odboru, se je povečala. Večina članov odbora je namignila, da bo konvencija sklicana, toda ne pred prvim marcem, kot zahteva Martin. Ti hočejo čakati toliko časa, da bodo gotovi, da bodo oni kontrolirali delegate na konvenciji.

Martin je še vedno uverjen, da je večina članov organizacije na njegovi strani v konfliktu z eksekutivnim odborom, ki je drastično omejil njegovo oblast zadnji teden. Odkar je izbruhnil frakcijski boj, se širijo govorice, da Martin namerava potegniti avtno unijo iz Kongresa industrijskih organizacij, čigar voditelje je obdolžil vmešavanja v avtonomijo svoje organizacije. Avtna unija ima okrog 400,000 članov.

Dve krajevni uniji sta sprejeli resolucijo s pozivom na eksekutivni odbor, naj obtoži Martina, ker se noče pokoriti njegovim odlokom. Uniji sta se izrekli tudi za sklicanje izredne konvencije, ki naj bi izvolila nove uradnike.

Španski minister posvaril Francijo

Italija bo pograbila Tunisijo

Ženeva, 16. nov. — Julio Alvarez del Vajo, španski zunanji minister, se je vmešal v spor med Italijo in Francijo in posvaril slednjo, da bo morala odstopiti Tunisijo Italiji, če bodo zmagali fašisti v Španiji. Citiral je poročilo, ki ga je objavila Informizione Diplomatica v Rimu, v katerem je rečeno, da se bo Mussolini pogajal s Francijo šele potem, ko bo civilna vojna v Španiji končana z zmago upornikov.

Španski diplomat je prišel v Ženevo na sejo sveta Lige narodov v momentu, ko sta zunanja ministra Francije in Anglije zaključila daljšo konferenco. Predstavniki obeh ministrov so izjavili, da sta zadovoljna z Mussolinijevim zagotovilom, da nima teritorijalnih teženj na račun Španije. Vajo je dejal, da bo italijanski diktator postavil višjo ceno za poravnavo spora s Francijo, če bodo rebeli zmagali v Španiji. Italijanske čete bodo ostale v Španiji pod pretvezo vzdrževanja miru in reda, da tako Mussolini izsili koncesije od Francije.

Vročina ubila sto oseb v Avstraliji

Sydney, 16. jan. — Silen val vročine je umoril okrog sto oseb v New South Walesu. Žrtve so povečini otroci in stari ljudje. Vročina je zadnjo soboto dosegla 113 stopinj in mnogo ljudi se je zgrudilo na cestah.

Ženeva ugodila želji poljske vlade

Komisar Lige narodov ostane v Gdanskem

Ženeva, 16. jan. — Svet Lige narodov je na svoji včerajšnji seji pristal na apel poljske vlade, da Ženeva obdrži nominalno kontrolo nad Gdanskem. Svet je zavrgel načrt glede odstavitve Karla Burckharta kot vrhovnega komisarja v Gdanskem. On bo še nadalje držal to pozicijo.

Burckhart je povedal na seji sveta Lige narodov, da ima velike težkoče pri opravljanju službe. Administracija svobodnega mesta je namreč v nacijskih rokah. Burckhart je apeliral na delegate Anglije, Francije in Švedske, naj ga razrešijo službe, kar pa so odklonili. Izjavili so, da je predvsem odvisno od Poljske, da ona pove, ali je za to, da Ligin komisar ostane v Gdanskem, ker je bil komisarijat ustanovljen, da ščiti poljske interese v tem mestu.

Diplomatje v Ženevi priznavajo, da je Liga narodov pozabljena ustanova po monakovskem "sporazumu". Samo vojna bi morda oživela stare ideje Lige narodov, ki zdaj ne igra skoro nobene vloge v politiki evropskih držav.

Delavci se vračajo v svoje kolibe

New Madrid, Mo., 16. jan. — Več sto poljedelskih delavcev, ki so si postavili šotore ob državni cesti, se je vrnilo v svoje kolibe, katere so zapustili zadnji torek. Poslani so bili nazaj, ko je dr. Harry Parker, komisar državnega zdravstvenega departmenta, izjavil, da ogražajo javno zdravje.

Napad na glavno kitajsko mesto

Bombe ubile dvesto civilistov

Čungking, 16. jan. — Japonski letalci so včeraj napadli Čunking, kjer je sedež kitajske vlade, z bombami, ki so ubile dvesto civilistov in ranile več sto drugih. Dekliška šola, ki jo vzdržujejo ameriški metodisti, je bila delno razdejana.

Bombe so povzročile največjo škodo v obljudenem distriktu na južni strani reke Kialing. Porušile so več poslopij in 75 ljudi je našlo smrt pod razvalinami. Kitajska lovska letala so zasledovala japonske bombnike in sestrelila dve bojni letali.

Japonci so zadnjo soboto napadli Wanhsien, mesto ob reki Jangtse, z bombami, ki so ubile in ranile okrog 130 ljudi.

Šanghaj, 16. jan. — Vest iz kitajskega vira pravi, da so kitajski letalci, katerim so pomagali tudi ruski in angleški letalci, razbili dve japonski bojni ladji na reki Kanton v bližini Bocca Tigrisa. Poleg tega so bombe razbile japonske topniške baterije pri Kongmoonu, južno od Kantona, glavnega mesta južne Kitajske, ter uničile dvajset japonskih letal.

Poročilo ne omenja kitajskih izgub. Čez trideset kitajskih letal je uprizorilo napad. Štirinajst izmed teh je metalo bombe na japonske topniške baterije, ostala pa so bombardirala japonske bojne ladje.

Šanghaj, 16. jan. — Japonski časopisi so naznanili, da bo po Japoncih dominirana vlada v Nankingu mobilizirala Kitajce v starosti 17 do 30 let za vojaško službo, da poveča armado na Kitajskem.

Zatiranje revolte v Salvadorju

Panama, 16. jan. — Vlada Salvadorja je mobilizirala armado in narodno gardo, da zatre morebitno revolto. Vojaške čete so koncentrirane v taboriščih in vsi dopusti so bili preklicani. Glavno mesto stražijo vojaki in policija. Večje število sumljivih oseb je bilo aretiranih.

ŠPANSKI REBELI ZASEDLI PRISTANIŠČNO MESTO

Lojalistična armada v veliki nevarnosti

ANGLEŠKI PARNIK BOMBARDIRAN

Hendaye, Francija, 16. jan. — Fašistične čete so včeraj okupirale Tarragono, drugo največje pristaniščno mesto v Kataloniji, v svojem prodiranju proti Barceloni, kjer je sedež španske ljudske vlade. Uporniki so vkorakali v mesto včeraj popoldne pod poveljstvom generala Juana Sancheza. Z okupacijo so fašisti dobili kontrolo nad tarragonsko in leridsko provinco, dvema najbogatejšima provincoma.

Tarragona, ki je s cestami povezana z notranjimi španskimi distrikti, leži 63 milj južnozapadno od Barcelone, proti kateri prodirajo fašistične armade s treh strani. Fašisti poročajo, da so okupirali tudi Reus, središče municijskih tovarn španske vlade. Ena uporniška armada je dospela v bližino reke Gaye, kjer se odpira pot proti Barceloni.

Lojalisti se umikajo na vsej fronti v Kataloniji. Na centralni in južnozapadni fronti, kjer so lojalisti pričeli protiofenzivo z namenom, da zmanjšajo pritisk na fronti v Kataloniji, so bile vojne operacije ustavljene.

Španski obrambni minister je pozval državljane v starosti 17 do 55 let, med temi tudi ženske, v vojaško službo. To kaže, da se vlada zaveda nevarnosti. Vlada je včeraj odredila evakuacijo prebivalstva iz sektorja Seo de Urgela, ki leži v bližini francoske meje.

Barcelona, 16. jan. — Angleška tovorna ladja Stanwell je bila spet tarča bomb fašističnih letalcev. Pet fašističnih letal je metalo bombe na parnik, ki so ga delno poškodovale, toda ubile niso nobenega mornarja. Ta ladja je bila pred nekaj tedni bombardirana iz zraka.

Zaposlitev delavcev je edini odgovor na vprašanje. (Narisal Jerger.)

Domače vesti

Nov grob v Chicagu

Chicago. — Zadnje dni je umrl John Stonič, star 56 let in rojen v Črnomlju v Beli Krajini. V Ameriki je bil čez 35 let in v Berwynu, kjer je bil njegov dom, zapušča ženo, sina in več odraslih hčera, toda zadnja leta je bil ločen od svoje družine. Vzela ga je pljučnica. Pokojnik je bil od začetka član Slavije št. 1 SNPJ, ali zaradi slabih razmer je bil prisiljen pred leti pustiti društvo in jednoto.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Dne 13. t. m. je v mestni bolnišnici umrl 21-letni Rudolf Štefanič, rojen tu. Zapušča starše, brata in štiri sestre. — V sosednjem Painesvillu je naglo umrla Josephine Urbančič, roj. Kemil, ki tamkaj zapušča moža, dva sinova in tri hčere, v Lorainu pa očeta in brata.

Nov grob v starem kraju

Lorain, O. — Jos. L. Konte, čevljar in član društva 17 SNPJ, je prejel žalostno vest, da je v Metliki v Beli Krajini dne 29. decembra 1938 umrla njegova mati v visoki starosti 90 let. Bila je vdova 47 let in v Ameriki zapušča enega sina, v starem kraju pa drugega sina Ivana, poštnega nadkontrolorja v pokoju v Ljubljani in doma tretjega sina Lojzeta ter štiri vnuke.

Vesti iz Penne

Broughton, Pa. — Tu je umrl Anton Merlak v okrajni ubožnici. Bil je član društev SSPZ in JSKJ. (Starost in rojstni kraj?) — V Strabanu, Pa., se je moral John Troha, član in večletni tajnik društva 138 SNPJ, podvreči operaciji na vnetem slepiču. Nahaja se v Canonsburg General Hospitalu in članstvo mu želi hitrega okrevanja.

Obisk "štorkljice" z dvojno košaro

Kemmerer, Wyo. — Družina Koce je 13. januarja dobila dvojčke, fantka in deklico, ki sta oba zdrava, kakor tudi mati. Upajmo, da je tudi SNPJ s tem dobila dva nova člana v svoj mladinski oddelek. Čestitke!

Lindbergh agent Hitlerja?

Glasilo komunistične internacionale napadlo letalca

Moskva, 16. jan. — Glasilo komunistične internacionale je spet napadlo Charlesa A. Lindbehgha, slovitega ameriškega letalca, v svoji angleški izdaji. Vodilni ruski letalci so ga že prej napadli in mu očitali, da je zaničljivo govoril o sovjetskem letalstvu na sestanku z angleškim premierjem Chamberlainom, ko se je vrnil z obiska Moskve v London. Trdili so, da je Lindberghova kritika ruskega letalstva rezultirala v kapitulaciji Anglije in Francije na konferenci v Monakovem, ko sta prisilili Češkoslovaško na odstop Sudetske Nemčiji.

Glasilo komunistične internacionale je objavilo članek, v katerem primerja letalca z njegovim očetom, kongresnikom iz Minnesote, ki je bil progresivec. "Dobro je, da Lindberghov oče več ne živi, da bi videl izdajstvo demokratičnih idealov po svojem sinu, za katere se je on vedno boril in prinašal žrtve," piše glasilo. "Pokojni Lindbergh je bil zagovornik in branitelj ljudskih pravic kot je bil Lincoln. Ako bi bil on danes živ, smo uverjeni, da bi bil velik prijatelj Sovjetske unije. Njegov sin je postal Hitlerjev agent in vse njegove aktivnosti so v prilog nacijski Nemčiji."

ANGLEŠKA VLADA POSLALA OSTRO NOTO JAPONSKI

Skupni nastop Anglije in Amerike

KRITIKA JAPONSKE POLITIKE

Tokio, 16. jan. — Velika Britanija je v ostri noti, ki je bila danes objavljena, posvarila tokijsko vlado, da ne bo pod nobenim pogojem priznala japonskega varuštva Kitajske, ki ga namerava postaviti z oboroženo silo. Status Kitajske mora ostati, kakršen je.

Japonski uradni krogi in časopisi niso hoteli komentirati note, pokazali pa so svoje nezadovoljstvo, ker vsebuje prikrito grožnjo o skupnem nastopu Velike Britanije in Amerike proti Japonski. Noto je v imenu svoje vlade izročil japonskemu zunanjemu ministru Robert L. Craigie, angleški poslanik v Tokiju.

London, 16. jan. — Angleška vlada je včeraj objavila besedilo note, katero je poslala Japonski in v kateri odločno odklanja novo japonsko politiko napram Kitajski. "Angleška vlada ne more razumeti zagotovila kneza Konoeja (bivšega japonskega premierja), da bo Japonska respektirala teritorialno integralnost Kitajske, ko je jasno, da hoče z oboroženo silo prisiliti Kitajce v sprejetje pogojev, ki jih ona diktira," pravi nota. "Sprejetje pogojev bi pomenilo popolno japonsko dominacijo ekonomskega, političnega in kulturnega življenja na Kitajskem, vzdrževanje armade in vojaških garnizij ter odcepitev Kitajske od Notranje Mongolije. Velika Britanija ne bo nikdar priznala sprememb, ki jih hoče Japonska uveljaviti z orožjem. Ona bo še nadalje branila pogodbo devetorice, politiko "odprtih vrat" na Kitajskem, katero je podpisala tudi Japonska."

Velika Britanija je tudi pozvala tokijsko vlado, naj jasno pove, kakšni so njeni pogoji glede končanja sovražnosti na Kitajskem.

Letalska baza na ameriškem otoku

Poročilo o utrditvi otoka vznemirja Japonsko

Tokio, 16. jan. — Poročilo, da namerava Amerika zgraditi letalsko in pomorsko bazo na Guamu, otoku v Tihem morju, ki je oddaljen od Tokija 1500 milj, je alarmiralo japonske vladne kroge.

Podadmiral Masao Kanazava je izjavil, da Japonska ne vidi nobene potrebe utrjevanja otoka. Japonska bo pozorno zasledovala izvedbo ameriškega načrta. Otok obsega 210 kvadratnih milj.

Nekateri japonski krogi vidijo v tej ameriški gesti definitivno nevarnost ameriške ekspanzije na Pacifiku. Kanazava je izrazil mnenje, da bo utrjevanje otoka izzvalo opozicijo pri nekaterih državnikih in ljudstvu.

Nemški židje prihajajo v Šanghaj

Šanghaj, 16. jan. — Nadaljnjih 244 židovskih beguncev iz Nemčije je včeraj dospelo v Šanghaj. Število beguncev je zdaj naraslo na dva tisoč. Nova skupina je prišla v Šanghaj s severa po dolgi vožnji na vlaku transibirske železnice.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (članki, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1938), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Glasovi iz naselbin

Stara igra

Sharon, Pa. — Nekoč je šel po cesti 65-letni zidarski pomočnik. Srečala ga je skupina romarjev, ki je prepevala pobožne pesmi. Starček se je ustavil pred skupino in rekel: "Vi nespametni kmetje hodite na božjo pot in polnite malhe duhovnikom. Ali bi ne bilo bolj pametno, da bi se odpočili od trdega dela in porabili denar za svoje potrebe?" Na te besede ga je udaril neki mladi kmet s tako silo po glavi, da se je zgrudil ves okrvavljen na prašno cesto. Ko se je s težavo zopet dvignil, so pristopili drugi in ga zopet pobili na tla, kjer so ga potem pretepali in suvali toliko časa, da je obležal mrtev, nakar so šli mirno dalje proti cerkvi, kjer so pričeli zopet s prepevanjem pobožnih pesmi.

Tako je surova tolpa romarjev pokazala svoje lepo krščanstvo. V tem se vidijo posledice krščanske vzgoje.

Za mrtvega delavca so se zavzeli drugi ljudje, ga odnesli v bližnjo hišo in obvestili oblasti. Tako je umrl stari boritelj proti mračnjaštvu in praznoverju. Njegovo truplo počiva nekje med drugimi pozabljenci. Njegovega groba ne pozna nihče in tudi spomin nanj najbrže ne živi več v srcu nobenega izmed članov njegove armade, ker najbrže več ne živi nikdo izmed njih. Ako niso že prej popadali, jih je gotovo uničila vojna in strašna povojna doba.

Ako bi bil dotični starček bogat, bi se ga spominjali posebno slovenski duhovniki, ker tako radi pridigajo in pozivljajo svoje verne ovce, naj za svoje ranjke plačajo maše. Pravijo, da se z mašami lahko odrešijo duše mrtvih. To le dokazuje, da se z denarjem da vse doseči. Revna vdova n. pr. ne more pomagati duši svojega moža, kajti nima denarja, da bi plačala za maše. Brezplačno pa Kristusovi namestniki seveda ne berejo maš. Bogataš, ki je vse življenje izsesaval iz delavcev njih kri in si z njih žulji kopičil bogastvo, lahko umrje brez skrbi, kajti ob smrti zapusti duhovnikom nekaj tisočakov za maše in njegova duša bo rešena.

Pravijo, da so vice, ker tako uče katoliški duhovniki. Toda temu lahko rečemo le jezuitsko laganje in blufanje. Vsak duhovnik dobro ve, da se ni še noben mrtvih pojavil iz vic, kljub temu pa hladnokrvno pripoveduje. Da bi prišli na dan z dokazi? Ne, tega ne store. Niti sam nezmotljivi oče vsega človeštva noče na dan z dokazi. Seveda ne, ker ne more, ker ni dokazov. Vera ne potrebuje dokazov, ampak samo mitologije in praznoverja.

Dejstvo je, da ni prav nobenega dokaza, da kje obstoji kakšen bog ali bogovi, kakor tudi ne, da je po smrti še kakšno življenje, ali da se kje kakšna nebesa, pekel ali vice. Vse te izmislice izvirajo iz primitivne dobe življenja, ko si človek še ni znal razlagati življenje in razne naravne pojave zemlje in zvezdnatega vesoljstva. Nekoč so ljudje splošno domnevali in bili prepričani, da bodo trupla mrtvih vstala iz grobov, ko bo angelj zatrobil na svojo trobento. Nekateri duhovniki imajo silno domišljijo. Oni vidijo v vice in vedo, kaj se tam dogaja; da, oni vidijo v vicah celo svoje farane. Pravijo, da angelji gredo v vice vsak dan, da bi rešili trpeče duše, toda pravijo mrtvim — po zatrdilu duhovnikov — da jih ne morejo rešiti, ker so nanje pozabile njih družine, njih otroci, žene ali možje in njih prijatelji. In faranom se takoj omehčajo srca in prispevajo za maše. Nič ne vprašajo, kje so tiste vice in kdo je videl angelje stopati po njih. Kako se že pravi človeku, ki klobasa o stvari, o kateri nič ne ve in nima nobenih dokazov?

Če je bil bog res tako moder in vsegaveden, ko je ustvaril prvega človeka na zemlji, bi moral vedeti, kako trdo bo moral delati delavec in kri prelivati za druge lopove. Če je res tako, kakor nas uče maziljeni parasiti, da so oni nekaj vzvišenega nad delavci, zakaj ni bog delavca drugače ustvaril? Na primer, da bi mu dal železne kosti, bakrena jetra in pljuča, jeklen želodec, železno kožo, v glavo pa bi mu namesto možganov lahko natlačil otrobov — kakor jih imajo mnogi. Tedaj bi lahko rekli duhovniki, da so nekaj vzvišenega, ker so ustvarjeni po božji podobi, delavec pa ne.

Jakob Yert, 262.

Smrt kosi

Export, Pa. — Z žalostnim srcem naznanjam, da je nemila smrt pobrala našega brata Toma Kužnika. On je bil 26 let član SNPJ in uradnik društva Slovenije št. 41 v Irwinu, Pa. On je preminil dne 27. dec., na novega leta dan smo ga položili k večnemu počitku v Irwinu. Doma je bil iz Dobernič pri Trebnjem na Dolenjskem. Tukaj zapušča žalujočo soprogo, dva sinova, pet hčera, dve vnukinji, mene brata, v starem kraju pa sestro. Član je bil SNPJ in JSKJ. V Ameriki je bival 36 let. Prva leta je delal v premogovnikih, potem pa se je preselil na farmo, kjer je bival zadnjih 25 let. Naj mu bo lahka ameriška gruda.

Frank Rupnik, 317.

Ustanovitev mladinske zadružne lige

North Chicago, Ill. — V zadnjih par mesecih smo tukaj ustanovili mladinski zadružni odsek (Cooperative Junior League), ki zboruje v SND vsaki prvi pondeljek v mesecu. V ta odsek se sprejema fante in dekleta stare nad 15 let. Danes šteje odsek nad 30 članov obojega spola.

Apeliramo na starše, člane in odjemalce Waukegan - North Chicago Cooperative Association, da priporoče svoji mladini, da pristopi v naš odsek. Mnoge starejše ljudi slišimo, da smo mladi izgubljeni za kulturno, gospodarsko in politično gibanje. Do gotove meje bo morda to res. Toda temu sta kriva sedanji kapitalistični sistem in časopisje, ki vedno kričita in učita, da učen človek lahko tako rekoč čez noč obogati. Člani mladinske zadružne lige pa smo otroci delavcev in ne pričakujemo obogatenja. Pač pa se mnogi zavedamo, da si bomo morali vse dobrote sami priboriti.

Ker se je ta odsek ustanovil popolnoma praznik rok in ker moramo plačati najemnino za seje in drugo, priredi naš odsek kartno zabavo (tombulo) dne 21. januarja ob 7:30 zvečer v SND. Uljudno vabimo vse občinstvo, da nas poseti.

Florence Zakovsek.

S pota

Zima je letos večinoma po vsej Ameriki čudovito mila. Tukaj v Minnesoti smo letos imeli do sedaj le en dan, ki je bil v resnici mrzel, to je, da smo imeli 24 stopinj pod ničlo. Drugače je pa veliko jezero Superior še brez ledu. Kjer to pišem, še vedno zrem na njegove leskeče srebrne valove. Primeri se, da namesto snega pada dež, da dere voda po ulicah, veseli vrabci se pa kakor spomladi potapljajo pri kopanju. Koliko časa bo še tako, se ne ve. Prejšnja leta smo do tega časa preživeli že dosti zime.

V St. Mary's bolnišnici v Duluthu je sedaj le še en član SNPJ, rojak Frank Sršen z Elyja. Bil je že prej par mesecev v bolnišnici. Zdaj je imel težko operacijo na želodcu, toda bo šel kmalu domov.

Za filmske slike SNPJ, s katerimi bo prišel v Minnesoto glavni predsednik Cainkar, vlada tukaj veliko zanimanje.

Matija Pogorelc.

V metropoli je še lušno

Cleveland. — V enem samem dnevu sem se znašel kar med dvema ognjema. Ne kaže, da bom počival, ker vojna se nadaljuje. Od ene strani me je napadel Joseph Jauch v Proletarcu radi malenkostne šale v Prosveti z dne 15. decembra, od druge strani pa me je udaril sam Tone Grdina v Ameriški Domovini. Na Jauchov dopis nisem bil nič hud, daši je surov, in to od značajnega človeka. Storil sem oko za oko tam, kjer je izšel, v Proletarcu.

Mi gremo k Ameriški Domovini, kjer me skuša Tone Grdina pokopati menda vsled tega, ker misli, da mu hočem skvariti biznis z zadružnim zavodom. Tudi ta krščanski mož rabi surove izraze, kot da smo kje v beznici. Naziva me za "zarukanega", da širim lažnjivo obrekovanje in druge hude stvari in da je treba iz Prosvete izgnati lopove, ki rujejo, da bi ljudi odvrnili od vsakega verskega prepričanja.

Ampak Tone Grdina bo moral prej nekaj snesti predno se bo zatekel v Washington k vladi. Čita naj v Prosveti z dne 30. dec., katero lahko dobi pri Ameriški Domovini, članek "Proč s pogrebi in pokopališči!", katerega ni spisal Frank Barbič marveč Winnifred Harper Cooley v reviji The Truth Seeker. Tam stoji zapisano tudi tole: Pogrebni zavodi, tovarnarji krst, cvetličarji, pokopališčne družbe, kamnoseki, duhovniki in vsi drugi, ki dobro žive na račun smrti posameznika, bodo prispevali vsak svoj delež barbarskih ceremonij toliko časa — dokler bodo ljudje hoteli!" Kaj boste pa vi verniki okoli Grdine storili s tem poročevalcem in revijo The Truth Seeker?

Kaj pa je s tabo, Grdina? V kakšen štadij prihajaš, da čvekaš take budalosti v javnosti? Ali ti uredniki A. D. ne morejo dati boljšega nasveta in ti črtati takšne budalosti? Ali res ne veš, kaj delaš in kaj si delal pred leti? Meni hočeš natveziti, da hočem odvračati ljudi od vere in cerkve, jaz pa te vprašam: ali si že čital v kakšnem listu, slišal govoriti, ali pa sam videl, da sem jaz kdaj zabijal vrata pri kakšni cerkvi in s silo nasprotoval duhovništvu? Ali moreš trditi o sebi, da nisi sam nikoli kaj takega opravljal? In ti si upaš pisati v listu, da boš nastopil proti poštenim članom SNPJ in jih še nazivaš z lopovi!

Izgleda, da Tone Grdina ne pozna ustave Združenih držav in da ni še nikdar slišal o svobodi govora in tiska. Te informacije bi lahko dobil pri A. D., ker tam oče ameriško državljanstvo. Tudi menda še ni slišal, da je bil Clarence Darrow brezverec ali agnostik, ki je v Public Auditoriju v Clevelandu debatiral z židovskim, protestantovskim in katoliškim duhovnom, iz Jennings Bryana in njegovih pristašev pa je napravil opice v znanem "opičjem procesu" v Tennesseeju. In kaj so storili ti verniki? Ostali so to, kar jim je brezbožni Darrow povedal, da so.

Kaj mi bi Grdina zagovarjal duhovništvo, ker sam bolje poznam te može kot on. Jaz nisem z imenom imenoval nobenega duhovnika in tudi ne verske sekte. On se lahko še bolj šopiri, toda ostal bo, kar je. Kar se tiče, koliko računa ta ali oni duhovnik, lahko računa 50 centov ali pa $50, toda če jih dobi, je pa zopet drugo vprašanje, kakor je tudi vprašanje za Grdino, ali bo dobil ves račun izplačan, kadar ga predloži.

Ker me on izziva, bom navedel slučaj, ki je resničen. Neki član SNPJ je bil bolan že četrto leto. SNPJ mu je dajala podporo. Ker pa so bili štirje v družini, ta podpora ni zadostovala. Šel sem h Community Fundu, naj bi tej družini kaj pomagali, toda moral sem debatirati več kot eno uro predno so bili pri volji nekaj prispevati. Za to družino smo trije člani nabrali $68 prispevkov in jih nesla tja. Čez nekaj tednov je mož izdihnil. Pogreb je bil, kakršnega priporoča Grdina.

Čez teden dni pridem k družini in mi žena pokojnega pokaže tipkano oporoko, ki se glasila, naj daruje $25 za — maše. Povedala mi je, da je zadnje dneve tja zahajal duhovnik in je tako prišla na dan tista oporoka. Tone Grdina, to ni bil račun — ampak znati se mora! Izplačilo je preprečil ta pisec, ti pa pa lahko naznaniš v Washingtonu pri vladi. Zagovor bo tak kakor je bil takrat, ko mi je žena rekla: "Poglejte tole. Kaj naj storim?" "Veste, ako so kje nebesa, bo šel vaš mož gotovo tja brez vsakih nadaljnjih ceremonij, ker je bil dober človek in ni nikomur kaj žalega storil," sem ji odgovoril. "Vi imate dva majhna otroka, ki morata jesti, ker sta živa."

In zgodilo se je tako, kar je bilo tudi pravilno. Pred Washingtonom ni prav nobene bojazni, Tone, ti kar pojdi tja, mi pa tudi vemo, kaj delamo. Taki ljudje nas ne bodo oplašili.

Grdina trdi, da katoliški duhovniki ne računajo tako veliko. To da je v navadi le pri grkokatolikih, kjer cerkveni odbor postavi račune od $25 do $30 za pogreb. Kaj delajo kje, nas ne briga, mi se brigamo le, koliko je vreden pogreb, koliko se zanj potroši in da bi tudi kaj ostalo za one, katere je zapustil pokojnik in kateri morajo tudi jesti. To je bilo jedro mojega dopisa v Prosveti z dne 4. januarja.

Moj nasvet Grdini je, naj kot vnet vernik preneha s surovimi izrazi, zavijanjem in potvarjanjem besed. Za njegov biznis bi bilo boljše, če bi svojega nosu ne vtikal z dopisi v A. D. tja, kjer mu škoduje. Zdi se mi, da so tega mnenja tudi ljudje okrog njega, ker to je bilo že meni povedano.

Ko sem leta 1917 prišel v Cleveland, sem pri njem kupil nekaj pohištva na mesečne obroke, skupaj za $40. Enkrat, ko me ni bilo doma, je prišel in prejel mesečni obrok $5, za kar je dal potrdilo. Ker pa je ženo pričel nagovarjati na pristop v Jugoslovansko ligo (jaz sem bil v

(Dalje na 3. strani.)

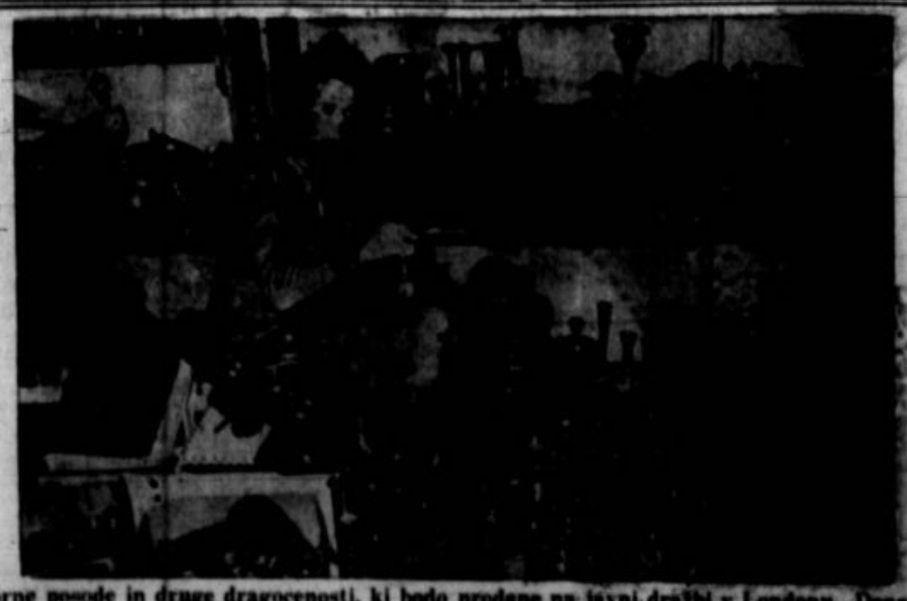

Srebrne posode in druge dragocenosti, ki bodo prodane na javni dražbi v Londonu. Denar bo šel za pomoč nemškim beguncem.

'Moralno propadli' senatorji

Običajna in zelo priljubljena trditev vse burbonske žlahte v zadnjih petih ali šestih letih je, da relifni delavci bolj ali manj moralno propadajo. Zakaj propadajo? Zato — tako pravi burbonska žlahta — ker so plačani od vlade in si zdaj domišljajo, da je vlada odgovorna za njihovo eksistenco; njihova individualna iniciativa je s tem uničena in njihova vera v svobodno privatno podvzetje je s tem pokopana. Tako se jih prijemlje moralna propast . . .

Liberalni članekar Jay Franklin je pred kratkim analiziral to blebetanje o "moralnem propadanju" relifnih delavcev. Celo vrsto burbonskih demokratskih in republikanskih kongresnikov, senatorjev, federalnih sodnikov in ostalih federalnih uradnikov je položil na kritično rešeto in jim dokazal, da — oni sami so priča nesmiselnosti in lažnjivosti svojega blebetanja o "moralnem propadanju" relifnih delavcev.

Vsi ti blebetači so — nekateri že dolga leta — plačani od vlade; nekateri sede v senatu po nekaj mesecev v letu že trideset let in več in najbrže bodo tamkaj sedeli do svoje smrti; nekateri kongresniki, zlasti oni z juga, ki so najbolj reakcionarni, sede v poslanski zbornici že četrt stoletja in če se zavzamejo, bodo do smrti tamkaj sedeli. Federalni sodniki so v službi in plačani od vlade do svoje smrti — in smešno bi bilo od njih, če bi si domišljali, da je vlada odgovorna za njihovo eksistenco, kajti to je samo od sebe umevno dejstvo.

In kako dobro so plačani! Vlada plačuje senatorjem po $10,000 letno samo zato, da večji del svojega časa v senatni zbornici potratijo s praznim gobezdanjem! Kaj bi ti mistri rekli, če bi vlada plačevala relifnim delavcem njihove plače za samo govoričenje?

Ali so ti "večni" senatorji, kongresniki, sodniki in drugi federalni uradniki moralno propadli? Po lastni logiki bi že morali biti največje propalice! Sami s svojim gobezdanjem pa pričajo, da niso. Njihova individualna iniciativa še močno miga in njihova vera v sveto privatno podvzetje je še vedno trdna kot kremenec!

Kako je to, da relifni delavci ob svoji mizerni plači $55 na mesec moralno propadajo — in kako je to, da burbonski senatorji in federalni sodniki ob svojih sijajnih letnih plačah moralno ne propadajo? — — —

Ekonomski diktatorji

Ameriški kapitalisti in njihovi intelektualni sluge (največ uredniki tiska) ne bodo nikdar odprto priznali tipične kontradikcije v ameriški družbi. Ta kontradikcija se očituje v demokraciji na politični strani in diktaturi na ekonomski strani. (Oni, ki istovetijo in poljubno zamenjavajo obe strani in mečejo vsi krivdo na demokracijo, ne poznajo te kontradikcije.)

Včasi pa le sune na dan indirektno priznanje. Pred kratkim je prišlo to priznanje od kongresnega monopolskega odseka, ki preiskuje korporacijske monopole v Združenih državah. Senator O'Mahoney, predsednik tega odseka, je rekel, da so federalni zakoni o patentih danes najmogočnejši faktor za ustvarjanje in povečavanje monopolov.

Preiskava je namreč odkrila tipičen primer v industriji steklenic in drugih steklenih posod. Eno samo korporacija ima kontrolo nad vsemi steklenimi izdelki na ta način, da kontrolira vse steklarske patente, ki jih potem oddaja drugim podjetnikom v najem proti nekim pogojem. Ogromno število patentov pa sploh ne oddaja niti jih sama ne izrablja, temveč jih drži v shrambah.

Na enak način telefonska korporacija poseduje 9234 patentov in od teh ima samo 4225 v rabi, ostali pa počivajo v shrambah. Korporacija pravi, da za ostalih 5009 novih iznajdb, ki se tičejo telefonije — "še ni potrebe."

Tu imamo najlepši zgled privatne ekonomske diktature. Zakon glede patentov daje monopolski korporaciji vso priložnost, da lahko pokupi vse nove iznajdbe, ki se tičejo njenega businessa, nakar majhna peščiva ljudi, direk-

(Dalje v zadnji koloni)

Tedenski odmevi

ANTON GARDEN

NOVA IMPERIALISTIČNA MASKA—VI

V zvezi z ameriškim oboroževanjem "za obrambo demokracije" je najzanimivejše to, da se njegovi propagandisti — vsi veliki demokratje — na levici, desnici in v sredini silovito upirajo vsakemu ljudskemu vojnemu referendumu. Lani je Rooseveltova administracija sploh ustavila vsako razpravo v kongresu o Ludlowovem amendmentu. To bo storila tudi letos in bo zopet deležna ploskanja asortiranih demokratov in "demokratov" po deželi.

Njen argument je, da bi tak amendment oviral vodstvo zunanje politike. Ta argument ni brez podlage. Nobena administracija bi ne mogla potem uspešno voditi politike močne pesti, to je groziti in blufati, ker bi vsakdo vedel, da ima vezane roke.

Še bolj zanimiv pa je argument njenih pristašev, ki pravijo, da ljudstvo ni sposobno in sploh ne sme odločati o tako važnih vprašanjih kakor je napoved vojne. To so vam — "demokratje"! Od jutra do večera in dan za dnevom bljuvajo iz sebe demokracijo in grme proti totalitarizmu, toda če si mnenja, da bi moral imeti pravico, da z glasovnico poveš, če si se pripravljen klati in uganjati druga, najgrozovitejša barbarstva, ti pa ti veliki propovedniki "demokracije" vržejo v obraz, da nimaš dovolj razsodnosti, da ne poznaš demokracije, sploh si navaden bedak. Ta moč naj bo izključni prerogativ poslancev v kongresu, katere administracija lahko prisili na napoved vojne oziroma lahko s svojo nebrzdano zunanjo politiko predsednik in državni tajnik privedeta deželo tako daleč, da kongresu sploh ne preostaja drugega kot napoved vojne, če hoče rešiti — "čast dežele".

Roosevelt ali pa kdorkoli lahko še bolj grmi proti fašističnim diktatorjem, toda dokler bo pobijal amendment za vojni referendum, toliko časa je upravičena velika skeptičnost glede njegove "obrambe demokracije". Nikdo naj ne misli, da bi bil Ludlowov ali podoben amendment garancija, da se Amerika ne bo zapletla v zunanjo vojno. Lahko se zaplete tudi z ljudskim glasovanjem. Toda njegovi nasprotniki sami priznavajo, da bi se veliko težje.

Nekaj sličnega je tudi z nevtralnostnim zakonom. Sedanji zakon je bil sestavljen in sprejet kot posledica triletne senatne preiskave faktorjev, ki so zapletli Ameriko v zadnjo svetovno vojno. Kongres je potem prišel do zaključka, z Rooseveltom vred, da se je v bodoče treba že vnaprej čim bolj zavarovati, da vojne sile, predvsem municijski in orožni baroni zopet ne potegnejo dežele v prihodnjo zunanjo vojno. Zakon med drugim enostavno prepoveduje prodajanje municije in nekaterih vitalnih vojnih potrebščin državam, ki se zapletejo v vojno. Med agresorjem in napadencem ne dela nobene razlike.

Mnenje nekaterih je, če bi bil Roosevelt enforsiral ta zakon takoj, ko je Japonska napadla Kitajsko, da bi bila vojna na Daljnem vzhodu že zdavnaj končana in sicer ne z zmago Japonske. Toda Roosevelt tega ni storil, marveč je zakon enostavno ignoriral. Ignoriral ga je zato, ker bi trpela ameriška vojna trgovina z Japonsko in Kitajsko, kakor je kmalu po izbruhu rekel bivši trgovinski tajnik Roper. Prvo biznis, potem šele mir . . . Če bi bil Roosevelt enforsiral ta zakon, bi bila seveda udarjena tudi Kitajska, toda še bolj bi trpela japonska vojna mašina. Japonci so iz Amerike izvozili nič manj kot 54% vsega vojnega materiala, ki ga porabijo za "civiliziranje" Kitajcev.

Še bolj hipokritična pa je ameriška "obramba demokracije" v Španiji. Saj se še spominjate, kako hitro je kongres na pritisk Bele hiše pred dvemi leti sprejel poseben embargo na izvoz vojnega materiala v Španijo. Ta embargo je udaril le lojaliste, ker Franca zalaga

(Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 17. januarja 1919)

Domače vesti. V Ringu, Kans., se je v rovu smrtno ponesrečil 32-letni Frank Breznikar iz Koroške, član SNPJ.

Delavske vesti. Čez 500 stavkarjev je bilo ustreljenih v bitkah z vojaštvom v Argentini v Južni Ameriki. V Chicagu se je sešel delavski kongres zaradi Mooneyjeve afere.

Po svetovni vojni. Wilson je povedal Italijanom, da edino Trst si lahko vzamejo, druge slovenske in hrvaške kraje na Primorskem naj pa prepuste Jugoslaviji. — Iz Berlina je prišla vest, da sta bila dr. Liebknecht in Rosa Luksemburg ubita v bojih z vojaštvom. Na stotine spartakovcev je bilo ubitih in na tisoče zaprtih.

Sovjetska Rusija. Lenin in Trocki sta zdaj koncentrirala vso agitacijsko silo za revolucije na Bavarskem in Ogrskem.

(Dalje iz prve kolone.)

torjev, sama sklene, da za 130 milijonov Američanov te iznajdbe "še niso potrebne . . ."

Tako deluje privatna ekonomska diktatura v Ameriki na škodo razvoja tehnične znanosti, na škodo ekonomskega napredka v splošnem in na škodo demokracije. Vse to dela peščica magnatov v interesu svojega privatnega dobička.

Novice iz starega kraja

Iz Slovenije

V Slovenjem Gradcu občutno primanjkuje delavskih stanovanj

Slovenj Gradec, 26. decembra. — Že vsa povojna leta vlada v Slovenjem Gradcu veliko pomanjkanje stanovanj, kar je doslej najbolj občutilo uradništvo, ki je prav pogosto moralo pustiti zavoljo tega svoje družine v prejšnjem službenem mestu in živeti ločeno od družine. Spričo zasebne gradbene delovnosti je bilo v tem letu odpravljeno to zlo. Vendar pa vsa povojna leta ni bilo nič storjeno za naše delavstvo, ki mora zaradi pomanjkanja primernih stanovanjskih prostorov prebivati v zatohlih luknjah.

V zadnjih letih se v našem mestu in okolici naglo širi industrija in poslednji je čas, da pristopijo odločujoči činitelji k rešitvi tega tako perečega vprašanja. V IX. poglavju uredbe o posredovanju nezaposlenih delavcev, ki je bila izdana letos, je izrecno govora o gradnji delavskih stanovanj s pomočjo in preko borze dela. Tu je določeno, da se smejo uporabiti sredstva rezervnih skladov javnih borz dela za gradnjo delavskih stanovanj, ki jih pa morajo graditi posamezne občine. Uprave za posredovanje dela smejo dovoljevati takim občinam potrebna posojila. Ker je ta uredba nova in doslej še niso vnesene te postavke v proračun naše občine, pozivamo občinsko upravo, da se obrne na borzo dela s prošnjo za tako posojilo, s katerim bi zidala delavska stanovanja. Sredstva za ta namen se bodo letos prvič določala in stavila v proračun in prav zaradi tega je zdaj skrajni čas, da občina zaprosi za to posojilo. Upamo, da bo občinska uprava ustregla upravičenim željam našega delavstva.

Najdba neznane mrtve ženske

Št. Janž na Dr. polju, 26. dec. — Pri brodu čez Dravo med Rošnjo in Loko v občini Št. Janž na Dravskem polju so našli od 50 do 55 let staro mrtvo žensko, ki ni imela pri sebi nikakih dokumentov niti monograma na obleki. O kakih znakih nasilja ni govora, pač pa se domneva, da je najdenka oslabela in zaradi hudega mraza zmrznila. Neznanka je bila srednje močne postave in sivih las. Na prstancu desne roke je imela zlat poročni prstan. Oblečena je bila kot kmečka žena, vendar pa čedno in sicer v kratek porhantast jopič in v krilo rjave barve z belimi križci. Prišla je menda iz Slovenskih goric ter se je najbrž mislila prepeljati z brodom preko Drave.

TRI SMRTNE NESREČE NA ŽELEZNICI!

Pri Zidanem mostu povozil brzi vlak dva neznana moška, pri Krškem pa 50 letnega tesarja Mejaka

Dne 27. decembra je popoldanski brzovlak, ki vozi proti Mariboru, podrl malo pred postajo na Zidanem mostu dva neznana mlajša moška in jima prizadejal tako hude poškodbe, da sta bila v nekaj trenutkih oba mrtva. Oba sta stala ob progi ter se pogovarjala; ker je tedaj prihajal od Zidanega mosta tovorni vlak, sta se oba moška najbrže izognila njemu in stopila tik tračnic sosednjega tira, ne da bi bila opazila, da hrumi po tej progi iz druge smeri brzec. Kurjač je opazil oba moška in ju skušal s piskanjem opozoriti, a zaradi ropota tovornega vlaka neznanca znaka nista slišala. Tako ju je brzi vlak podrl na tla pod kolesa. Prvega je lokomotiva kmalu odbila ob progo, drugega pa je vlekla še kakšnih 30 metrov s sabo. Oba sta obležala ob progi s tako hudimi poškodbami, da sta bila najbrže že prvi hip mrtva.

Kdo bi bila ta dva mlada moška, ni še ugotovljeno, ker nista imela pri sebi nobenih dokumentov. Imela pa sta popotni palici in je lahko verjetno, da sta bila dva brezposelna romarja. Lahko pa tudi, da gre za dva delavca, ki sta se vračala z dela proti Hrastniku kar po progi. Stara sta kakšnih 25 do 28 let.

Podobna nesreča se je pripetila 26. decembra zvečer med postajama Krško-Brežice. Anton Mejak, 50 letni tesar, je skušal iti čez progo, dasi so bile spuščene zapornice. Železniški čuvaj ga je še opozarjal, da utegne vsak čas priti brzi vlak, za kar pa se je Mejak ni zmenil. Ko pa je stal na progi, je pridrvel z veliko naglico brzi vlak in podrl Mejaka ter mu zadel take poškodbe, da jim je še ponoči v krški bolnišnici podlegel.

Prijatelja ustrelil. — V Mezgovcih pri Ptuju je na Štefanov dan zvečer ustrelil Dragotin Čuš svojega prijatelja Franca Čuša. Fantje so se po stari praznični navadi že dopoldne v neki gostilni stepli, nato so pretep nadaljevali popoldne in ko je hotel Dragotin Čuš svojega prijatelja Čuša obraniti z lovsko puško, je ravnal tako nesrečno, da je strel zadel prijatelja Čuša samega. Zadet je bil v desno stran, a je tako močno krvavel, da je umrl.

Mraz pritiska. — Teden pred božičem so nam napovedali hud val sibirskega mraza, ki ga dobimo naravnost iz Sibirije. Res je nekaj dni nato vso Evropo zajel hud mraz, ki je za dva dni popustil toliko, da je prav dobro snežilo in v Sloveniji nametalo pol metra, v višinah še mnogo več snega, zdaj pa pritiska mraz s tako silo, da take zime ne pomnimo od leta 1929. Zjutraj imamo v ljubljanski okolici po 24 stopinj Celzija, čez dan se sicer pokaže solnce, ki pa nima nobene moči in zviša temperaturo kvečjemu do 9 stopinj mraza na solncu! Vlakovni promet trpi zaradi tega precej in mednarodni vlaki prihajajo z velikimi zamudami. Na svoj račun pridejo le trgovci s premogom in smučarji, ki so za božične počitnice pohiteli v velikih trumah na Gorenjsko na smuk.

Zadušil se je. — V Laškem je storil nesrečno smrt mlad voznik Laške gostilničarske pivovarne, ki je začela obratovati 7. t. m., Ferdinand Knez. Dne 21. dec je razvažal strankam pivo pozno v noč. Da bi se v svoji sobi ogrel, je prinesel v sobo žerjavice in naložil nanjo premog. Nato je legel spat. Zjutraj so ga našli mrtvega. Zadušil ga je plin, ki se je razvijal na žerjavici. Truplo so prepeljali k Št. Lenartu nad Laškim, kjer živi njegova mati in kjer so truplo pokopali.

Prijet morilec. — Nekaj dni pred božičem so v Celju prijeli nekega sumljivega človeka, v katerem so kmalu spoznali Mirnika, ki ga je oblast že nekaj časa iskala, ker so ga osumili umora nad Sikstom Ribičem v Tržiču. Fant je kmalu po aretaciji priznal razne tatvine in zločine, med drugim tudi umor Ribiča v Tržiču. Mirnika so prepeljali v ljubljanske policijske zapore, odkoder se bo preselil v sodne zapore ljubljanskega okrožnega sodišča, kjer se bo moral zagovarjati za svoja dejanja.

Okreval bo. — V Rožni dolini, na železniškem prehodu v Glinški ulici je prišlo 20. decembra do hude nesreče. Železniške zapornice so se pokvarile in niso padle, da bi zaprle prehod. Tedaj sta pripeljala pismonoša Rudolf Batis in poštni šofer Anton Majer s svojim nabiralnim avtom. Po Rožni dolini sta pobrala pošto iz nabiralnikov in zavila po klančku na tržaško progo, da se popeljeta še na Tržaško cesto pobirat pošto. Zapornice niso bile spuščene in šofer je zapeljal na tir. Tedaj pa je pripeljal osebni vlak in ker je ležalo že precej snega, je vlak vozil zelo tiho, da ga poštarja pač nista slišala. Lokomotiva je zadela v avto, ga vrgla ob progo, oba poštarja pa sta zletela iz avtomobila in obležala nezavestna ob razbitem avtu. Prepeljali so ju v bolnišnico, kjer pa je Batis kmalu nato umrl. Stanje šoferja Majerja pa se je zelo zboljšalo in bo okreval, če ne nastopijo nenadne hude komplikacije. Batis je bil star 40 let, oženjen in pričakoval je prvega otroka. Majer je star 29 let in oče dveh otrok. Zapornica na tem prelazu je že večkrat nagajala in zdaj si jo je ogledala posebna železniška komisija in jo bodo popravili. Je pa ta prelaz tako prometen, da bi morala stati čuvajnica ob prelazu, da bi čuvaj sam nadziral prelaz in preprečil podobne strašne nesreče.

Novice iz Bele Krajine

— Na Radovici pri Metliki je 4. dec. umrl Janez Kramarič, posestnik in dolgoletni župan, v starosti 73 let. Županoval je čez 30 let, 40 let je bil član okr. cestnega odbora in dolgo let je bil v okrajnem šolskem svetu. Zapušča ženo in 12 odraslih otrok (eden v Ameriki).

— V Osilnici ob Kolpi je umrl Anton Ožura, posestnik in trgovec.

Proti postopačem v Rusiji

Mokva, 16. jan. — Pravda, centralni organ vseunijske komunistične stranke, je včeraj ostro kritizirala department vodne transportacije, ki ga vodi Nikolaj Ježov. List pravi, da je vlada izgubila v letu 1938 okrog 400 milijonov rubljev zaradi zanikrnosti uprave in dela in tudi zadnja odredba vlade za strogo disciplinarno postopanje napram postopačem še ni dosti zalegla. Pravda citira slučaj iz Mahaškale ob Kaspiškem jezeru, kjer so se šef pristanišča, tajnik komunistične stranke in podupravitelj politične sekcije udeležili neke seje, na kateri so udeleženci bili tako pijani, da so jih morali nesti ven. — Časopis Industrija je pa zadnjo soboto poročal, da je Lazar M. Kaganovič, komisar težke industrije, odredil kazen za osem tovarniških, rudniških in železniških upraviteljev, ki "ščitijo postopače."

Člani unije American Communications Assn. piketirajo urad Press Radio Co. v San Franciscu, Cal., po okliču stavke.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Republikanskem združenju), je pozabil vpisati tisti obrok v knjigo. Ko je bilo vse plačano, dobim čez šest mesecev pismo, da dolgujem še $5. Če bi bil vrgel potrdila proč, bi bil moral ponovno plačati, tako pa je bilo okej. Ampak za to ga še nisem bojkotiral, ker nisem tako hudoben človek kakor me hoče on prikazati. Še sem kupil v njegovi trgovini. To je le en dokaz, kako ga lomi, ker vtika svoj nos tam, kjer ni treba, namesto tam, kjer je treba. Ampak saj pravim, da nekje je nekaj narobe.

Grdini garantiram, da bom šel prav tako v nebesa kakor on. Jaz vozim vernike vsako nedeljo v cerkev, kjer molijo zame, on vozi pa le mrtve, ki ne morejo zanj moliti. Upam, da me bo v nebesih imel prav tako rad, kakor ima zdaj rad dolarje SNPJ, ali pa mene, ko se srečava skupaj pri pogrebu. Nikoli mu še nisem grozil, da ne sme poklekniti na mrzla tla. To je njegova vera, v katero lahko svovodno veruje. Enako svobodo zahtevam tudi zase. In tudi že slikal me je parkrat in me bo lahko še. Torej čemu se ješiš? Pomiri se, ker dolarji SNPJ so prav tako tvoji prijatelji kakor so drugih.

Storil mi je pa le nekaj usluge, ker je priobčil nekaj izčrpkov v A. D. in so se čitatelji lahko vsaj malo naučili. Škoda, ker ni priobčil vsega dopisa. Naj da pa tega, kar mi bo v veliko veselje. Če jim tam pove, da je to dopis Barbiča in naj ga priobčijo, pa ga bodo, ker tam tudi mene poznajo.

Oh, da, Tone, tudi jaz vsem, da so cerkve ob nedeljah natlačene. Saj tudi jaz vozim vernike v vaše cerkve. In zakaj pa naj bi ne bile? Veš, Tone, ko sem bil mlad, sem tudi jaz šel v cerkev, ker sem tam "njo" videl. Zdaj pa sva ti in jaz prestara za "njo". Zato pa gredo naši mladi v cerkev, da tam vidijo 'njo' ali pa "njega". Ni res tako, Tone? Jaz poznam to našo metropolo.

Grdina, zakaj pa vladi v Washingtonu kaj ne poveš o North American banki? Kot vnet katolik, bi to moral storiti.

Frank Barbich, 53.

Ima rada Barbičeve dopise

Vandling, Pa. — Čim dobim Prosveto, jaz najprej prečitam domače vesti, novice iz starega kraja in dopise. Najrajše čitam Barbičeve dopise, ki so tako jedrnati.—**Mrs. Jos. Čebular.**

Glas farmarja

Harwiell, Mo. — Že dolgo sem se pripravljal, da bi vam poslal kakšen dopis, toda sem čakal, da bi se kdo drugi od tukaj oglasil, ker znajo bolje pisati. Kaj bom jaz, ko v mladih letih nisem nikdar videl šole. Moja šola se je začela šele pri vojakih, ko sem bil star 20 let. Zato vas prosim, ako ne bo vse tako lepo pisano, da mi oprostite.

Poročati mislim, kako se imamo tukaj na jugovzhodu Missourija. Tukaj nas je 15 slovenskih družin, štiri pa so bankirji pognali po svetu. Pečamo se s poljedelstvom, največ s pridelovanjem bombaža. Zadnja štiri leta so bila za nas zelo slaba. Spomladi nam je povodenj veliko uničila, julija in avgusta pa suša. Od leta 1920 do 1926 je bil bombaž nekaj vreden, sedaj pa dobimo le tri cente za funt. Federalna vlada nam je parkrat dala nekaj pomoči, toda nam bo kmalu tudi to odkienkalo. Zmešani smo pa tako kakor kurji gnoj. Polovica nas je belopoltcev in polovica zamorcev. Črnci so tako fanatični republikanci, da jih ne pridobiš za nobeno dobro stvar.

Ko sem se mudil v Milwaukeeju za časa pogreba mojega brata, sem bil pri raznih rojakih lepo sprejet. Lepa hvala vsem, posebno pa društvu Sloga št. 1.

Tukajšnji rojaki so večinoma naročeni na Prosveto, toda nikdo ne mara prijeti za pero in od časa do časa kaj poročati. Bom vam pa tako povedal kakor je neki kaplan v Šoštanju rekel s prižnice purgarjem: Vsi imate svinčnike pod nosom, cerkev pa za najzadnje, kakor kovačnico. Torej vsi znate pisati, toda nečete, samo čitali bi. Mogoče se bo kdo pa vendar oglasil. Pozdrav vsem, ki boste čitali te vrstice.

Jakob Lipovšek.

Je računal brez krčmarja

San Diego, Cal. — Pred 25 leti je v Denverju, Colo., živel neki Hrvat v istem hotelu kot jaz. Njega je bilo pobilo v jami in mu je kompanija plačevala $12 na teden, dokler ni ozdravel. On je mislil, da bo dobival $12 na teden do smrti. Vsak drugi dan si je kupil veliko šunko in jo kuhal s kislim zeljem. Šunka bi zadostovala za 12 ljudi, toda on sam jo je snedel polovico na dan. V šestih tednih se je zredil za 50 funtov. Večkrat so ga pozvali na preiskavo in se mu vsi smejali, zdravnik in kompanijski uradniki.

Ob neki priliki mi je rekel, da si bo poiskal ženo, ker bosta z dvanajstimi dolarji na teden lahko oba živela do smrti. Rečem mu, naj počaka, ker mu bo njegov račun lahko vnesel, ker mogoče ne bo več dolgo prejemal tiste dolarje. Z mojo opazko sem ga močno razjezil. Odgovoril mi je, da jaz nič ne vem. On je govoril s sodniki in s kompanijo. Sodniki so pošteni in tudi kompanija. Ponudil sem mu Prosveto, toda on je ni hotel čitati. Rekel je, da več ve kakor Prosveta.

Nekaj dni pozneje so ga zopet klicali na preiskavo. Ta je zanj izpadla bolj žalostno. Ko je prišel v urad, so mu vzeli palico, jo vrgli proč in rekli, da je to vse, kar dobi, ker je že zdrav. Od tedaj ni bilo več šunke in tudi na ženitev je pozabil. Čez mesec dni je bil tako suh, da sem ga težko spoznal. Tako se zgodi tistim, ki mislijo, da vse vedo. V resnici pa ne vedo nič, ker nočejo čitati naprednih listov kot je Prosveta.

Jos. Leprošek,

Mooney in politična moč

Milwaukee. — Kako velika moč je v politiki, smo že večkrat čitali in slišali. Toda kljub temu se delavstvo noče združiti politično v toliki meri, da bi vzelo vlado v svoje roke. Krivi temu so največ nazadnjaški delavski voditelji in seveda tudi delavci sami, ki drvijo za njimi po krivih potih, namesto da bi jim obrnili hrbet in se združili s farmarji in skupno z njimi organizirali farmarsko-delavsko stranko, s katero bi pridobili vse, kar bi hoteli. Znižali bi delovni teden na 30 ur ter uposlili vse delazmožne ljudi. Prevzeli bi kontrolo nad produkcijo in distribucijo ter preprečili dviganje cen živežu in drugim življenskim potrebščinam.

Kako velika je politična moč, lahko vidimo pri Tomu Mooneyju, ki je trohnel po nedolžnem v ječi nad 22 let. Premislimo koliko truda je zavedno delavstvo doprineslo v tem času, da ga osvobodi. Koliko je v ta namen potrošilo krvavo zasluženega denarja, da je njegovo krivično zadevo tiralo s sodišča na sodišče ter dokazovalo njegovo nedolžnost v znanem bombnem napadu za vojno pripravljenost v San Franciscu leta 1916, v katerem je bilo deset ljudi ubitih, večje število pa ranjenih. Dokazovalo je toliko časa Mooneyjevo nedolžnost, da je znal vsak šolarček, kljub temu pa je moral Tom ostati v ječi toliko časa, dokler se ni delavstvo združilo politično in izvolilo governerja, ki je verjel v njegovo nedolžnost in ga osvobodil.

Delavci! Združite se politično, ker s politično močjo, ako si jo osvojite, lahko dosežete vse.

Joseph Ule, 16.

Krizantema

To sijajno cvetico, ponos evropskih vrtov, je uvedel na Francosko v 18. stoletju Pierre Blancard, ki se je rodil v Marseillu 1741 in umrl 1821 v Aulbagnu, v svoji hišici obdani z vrtom, kjer je bil nasadil prve krizanteme, prinesene iz Kitajske. Mesto Aubagne proslavi svojega rojaka. Osnoval se je odbor, da osveži spomin na pomorščaka, ki je spisal prikupen Trgovski priročnik za Vzhodno Indijo in Kitajsko. P. Blancard je bil prvovrsten pomorec, a tudi dokaj vešč trgovec in privrženec kolonialne politike.—nk.

Tom Mooney (desno), ki je bil izpuščen iz ječe po 22 letih, governer Californije C. L. Olson (levo), ki mu je dal svobodo, in G. T. Davis, Mooneyjev odvetnik.

Hitlerjev minister obišče Varšavo

Izvedba načrta nemške ekspanzije

Berlin, 16. januarja. Zunanji minister Ribbentrop bo skušal pridobiti Poljsko na svojo stran, da bo pomagala Hitlerju pri izvedbi načrta ekspanzije, se glasi uradno naznanilo. Ribbentrop bo prišel v Varšavo 26. januarja, kjer se bo sestal s polkovnikom Beckom, poljskim zunanjim ministrom.

Beck je nedavno obiskal Hitlerja v njegovi vili v Berchtesgadenu, Bavarska. Detajli razgovorov niso bili objavljeni, znano pa je, da je Hitler hotel vedeti, če bo Poljska podpirala Nemčijo pri reševanju nekaterih važnih problemov.

Nemški diktator je že prej omenil, da bo šel v boj, da Nemčija dobi Memel in svobodno mesto Gdansko, ki ju je izgubila po svetovni vojni. Njegov načrt ekspanzije uključuje tudi ustanovitev ukrajinske države pod nacijsko dominacijo.

Ženska volilna pravica v Južni Ameriki

Guayaquil, Ekvador, 16. jan. — Nova ustava republike Ekvador, katero je pred kratkim sprejela ustavodajna skupščina in katero je predsednik Aurelio Mosquero Narvaez te dni proklamiral za veljavno, daje prvič v v zgodovini te republike volilno pravico ženskam. Volilna starost za oba spola je 18 let. Nova ustava dalje določa, da mora vlada potrošiti najmanj 20% budžeta za šolsko vzgojo in noben državljan, ki zastopa tujezemske politične ali ekonomske interese, ne sme kandidirati za predsednika, poslanca zbornice ali katerega drugega javnega uradnika.

Židje podžigajo sovraštvo proti Nemcem

Berlin, 16. jan. — Dr. Alfred Rosenberg, vodja nacijev in velik sovražnik židov, je izjavil, da je ameriška demokratska stranka odvisna od podpore židovskih bankirjev in to je vzrok, da je Rooseveltova administracija zavzela sovražno stališče napram Nemčiji. Rosenberg je podal to izjavo na masnem shodu v Lippeju ob priliki proslave šeste obletnice Hitlerjevega režima v Nemčiji. On je rekel, da je Amerika pozabila, kako veliko vlogo so igrali nemški imigrantje pri razvoju novega sveta.

Priča

Irec je stal pred sodnikom.

"Ali lahko koga imenujete, ki bi za vas jamčil, da ste dober človek?" je vprašal sodnik.

"O, da, policijski predsednik."

Zaslišali so policijskega predsednika, ta pa je dejal, da moža sploh ne pozna.

"Vidite," je vzkliknil Irec, "že dvajset let stanujem v njegovem okrožju, pa me ne pozna. Kaj hočete več?"

Tedenski odmevi

(Nadaljevanje z 2. strani.)

gata z vsem materialom in tudi vojaštvom Mussolini in Hitler. In ko je bil lansko pomlad narejen v kongresu poskus za preklic tega embarga, je bila zopet Bela hiša tisti faktor, ki je to preprečil. Ne, lojalisti ne smejo pod nobenim pogojem priti do potrebnega vojnega materiala iz "velikih demokracij", lahko pa ga prejemajo španski fašisti —in ga tudi—s posredovanjem Nemčije in Italije, ki lahko svobodno kupujeta na ameriškem in sploh svetovnem trgu in potem izvažata v Španijo.

Takšna je Rooseveltova "obramba demokracije" v Španiji in na Kitajskem. Zakaj? Ej zato, ker bi z enforsiranjem nevtralnostnega zakona v kitajsko-japonski vojni preveč trpela ameriška trgovina; ker bi s porazom japonskih imperialistov mogoče Kitajci rekli tudi ameriškim, angleškim in francoskim imperialistom, da je tudi njim odzvonilo, da je konec tudi njihovih posebnih privilegijev in da mora biti "Kitajska za Kitajce", "Rdeči mesarji" v Španiji pa itak ne smejo zmagati, ker to je dekret Londona in Pariza. Washington pa dosledno sledi Londonu in Parizu. Če kihnejo veliki gospodje v Londonu, se takoj z robcem obrišejo v Washingtonu in Parizu in k lepemu krščanskemu voščilu "bog pomagaj" dostavijo še bratsko voščilo: tudi mi vam bomo pomagali; vaša volja je naša volja! —

Vsled tega danes vidimo, še več pa slišimo, da je treba postaviti tudi ameriško demokracijo v mogočno senco bajonetov, topov, bojnih ladij in bombnih ptičev. Drugače jo bo vrag vzel, pohrustal jo bo fašizem. Vse mora plesati in se sukati po taktu godbe vojnega boga Marsa. Ko se "zadostno" oborožimo, bomo potem sprejeli še mobilizacijske načrte vojnega štaba in se že vnaprej zasigurali s — totalitarno "demokracijo." Kdo bi se ukvarjal s podiranjem "slumov" in z masno gradnjo cenenih modernih delavskih stanovanj po velemestih. Pri tem bi preveč trpeli razni kapitalistični interesi in špekulanti. Gradimo bojno parafernalijo, ker to so bolj mamljive igrače tudi za odrasle otroke.

In ko bo velikim gospodom v Londonu in Parizu pričela teči voda v grlo, kot posledica prevelikega apetita berlinskega in rimskega zmaja, ali pa tudi tokijskega, in ko bodo nas pozvali na "obrambo demokracije" razni diktatorčki v latinski Ameriki v slučaju, da jim grozi socialna revolucija, tedaj bomo pripravljeni, izborno pripravljeni, da bomo šli lahko zopet reševat "demokracijo" v Evropo, latinsko Ameriko ali pa na Daljnji vzhod. Naša misija, misija ameriškega kapitalizma je še velika, zato je potrebno, da se oborožimo do zob in pod vodstvom totalitarnega režima bránimo demokracijo po vsem svetu. Če jo v tem procesu doma izgubimo — in zgubili jo bomo — kaj za to? Kdo se briga? Hurej za imperialistično obrambo demokracije!

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

SIGRID UNDSET:

JENNY

ROMAN

Poslovenil Fran Albrecht

Učiteljica se je nasmehnila in ves razred se je zasmejal. "Signe", je poklicala gospodična in mala Signe je vstala in povedala točno: "Nordkap, Stat, Lindesnes". Jenny pa se je nadmočno, brezbrižno nasmehnila krohotu drugih. To je bilo nemara prvič, da je zadela obnje. — Nikoli ni imela tovarišic med drugimi otroci. In jih tudi nikoli dobila ni.

Nadmočno in ravnodušno se je nasmehnila zbadanju in roganju vsega razreda iz neke zamolčane in nespravljive mržnje, ki se je vrinila med njo — ki ni bila taka kot druge — in vse ostale otroke, ki so bili zanjo neka brezlika gmota, neki mnogoglavi nestvor. Razjedajoči bes, ki je vstajal v nji spričo njihovih mučitev, je zapirala za zaničljiv, ravnodušen smehljaj. Tistih nekaj kratov, ko je je njeno samoovladanje pustilo na cedilu — enkrat samkrat je v muki in zagrenjenosti bridko zajokala —, tedaj je opazila, kako so druge triumfirale. Samo če je bila "ošabna", če je njena indijanska brezučnost za vse, kar so delale in počele, zmedla vse drugače, se je mogla vzdržati proti tolikerim.

V najvišjem razredu si je pridobila nekaj prijateljic. To je bilo v letih, ko noben otrok ne vzdrži, da bi bil drugačen nego so drugi. Skušala je, da bi bila kakor druga dekleta. — Sicer pa kakšnega posebnega veselja od teh prijateljic ni imela.

Spominjala se je, kako so jo zasmehovala dekleta, ko so odkrila, da se je s štirinajstimi leti še igrala s punčkami. Ona pa je zatajila svoje ljubljene otročičke — dejala je, da so igrače njene male sestre.

To je bilo tisti čas, ko je hotela iti h gledališču. Ona in vse njene prijateljice so bile kar obsedene od gledališča — prodajale so šolske knjige in birmanske broše, da so si kupovale vstopnice. Večer za večerom so sedele tam zdolaj na skupnih sedežih po petdeset ore. Nekega dne pa jo je izkupila, ko je dejala, da bo igrala Elino Gyldenlove.

Prijateljice so se bučno zasmejale. Torej je bila res megalomanka — da je bila domišljava, so vedele, to pa je že presegalo vse meje —. Potem takem si je v resnici domišljala, da bi mogla postati igralka. Ona, ki ni znala niti plesati — no, to bo res prekrasen pogled, kako bo štorkljala po odru s svojimi dolgimi lesenimi bergljami.

Tudi tedaj Jenny še ni prekinila s svojimi prijateljicami —.

Ne, plesati ni znala. Ko je bila še čisto majhna, je imela mati navado, da ji je igrala plese in Jenny je capljala naokrog in se priklanjala in vrtela, kakor ji je prišlo na misel, mati pa se je smehljala in jo imenovala svojo malo vrtalko. Nato je šla na prvi šolski bal, polna slovesne radosti, v novi, beli oblekci z zelenimi cvetlicami — oh, kako dobro se je je spominjala. Segala ji je skoraj do tal, mati ji jo je sešila po neki stari angleški podobi. Spominjala se je tega otroškega bala. Še zdaj je čutila ono čudno otrplost v vseh svojih udih. Odtlej ta čut ni več ostavil njenega mehkega slokega telesa, bila je kakor lesen kol, ko se je skušala sama naučiti plesati. Ni se mogla. Naposled je hotela hoditi v plesno šolo, za to pa je primanjkovalo sredstev.

Zasmejala se je. Oh, te prijateljice! Z dvema se je srečala na razpravi, ko je prvič razstavila neko svojo sliko in je stalo v časniku nekaj pohvalnih vrstic o nji. Prišla je tja v družbi z nekaterimi drugimi slikarji, med njimi Heggenom, ki ga tedaj še ni pobliže poznala.

"Da, saj smo že v šoli zmeraj rekle, da bo Jenny umetnica. Zmerom smo bile tako prepričane, da bo iz tebe še kaj posebnega —."

Ona se je zasmejala:

"Jaz tudi, Ela."

Od tistega časa je bila sama —.

Bilo ji je nekako deset let, ko je mati srečala inženirja Bernerja. Obadva sta bila zaposlena v isti pisarni.

Najsi je bila še tako mlada, je vendar takoj razumela. Mrtvi oče je kakor zdrsnil iz njih doma. Njegova podoba je še nadalje visela na steni — a zdaj je bil mrtev. Kar na mah se ji je zasvitalo, kaj je to smrt. Oni, ki so bili mrtvi, so živeli samo v spominu drugih — ti so lahko samovoljno izbrisali senco njih bornega življenja. In potem jih sploh ni bilo več.

Razumela je, zakaj se je mati spet tako pomladila in polepšala in bila vsa vesela. Dobro je opazila blesk, ki ji je šinil preko obraza, kadar je pozvonil Berner pri vratih. Sedela je in poslušala, kako sta onadva govorila med seboj. Nikoli ni bilo pogovora o stvareh, ki bi jih mala ne bila smela poslušati — nikdar je nista poslala ven, če sta sedela skupaj v materinem domu. In pri vsej ljubosumnosti v svojem srcu je Jenny čutila, da je bilo toliko stvari, o katerih mati ni mogla govoriti z majhnim dekletom. In to spoznanje je obudilo v nji močan čut pravičnosti — ni se hotela jeziti na svojo mater. Hudo pa je bilo le.

No, bila je preponosna, da bi to pokazala. Kadar pa je mater zapekla vest zaradi hčerke in jo je vsa nervozna in kar nenadoma pričela obsuvati z nežnostjo in skrbjo, je ona hladno in odklonilno molčala. Molčala je tudi, ko ji je mati velela, naj reče Bernerju oče, in vneto pripovedovala, kako rad ima on malo Jenny. — Ponoči je pogosto poskušala govoriti s svojim lastnim, pravim očetom — z vso strastjo ga je skušala obdržati pri življenju. Toda sama ni mogla tega — saj ga je poznala samo iz materinega pripovedovanja. Malo po malem je umrl Jens Winge tudi zanjo. In ker je bil on središče vseh njenih predstav o bogu, o nebesih in večnem življenju, so tudi ti zbledeli z njegovo podobo. Spominjala se je, da je že s trinajstimi leti poslušala pouk iz verouka s popolnoma zavedno nejevero. In ker so vse druge v razredu verovale v boga ter se bale hudiča, pa so kljub temu bile strahopetne in okrutne in podle in prostoške — vsaj v njenih očeh—, je postala vera zanjo nekaj malone zaničevanja vrednega in strahopetnega, kar je spadalo k njim.

Proti lastni volji je morala Nilsa Bernerja imeti rada. V prvih časih, ko se je poročil z materjo, ga je imela prav za prav rajši nego njo. On ni zahteval očetovskih pravic nad pastorko — tako pameten in dober in naraven je bil ž njo. Bila je hčerka žene, ki jo je ljubil, in zato je ljubil tudi Jenny.

Kaj vse mu je dolgovala, je spoznala šele, ko je odrasla. Koliko nezdravega in nespametnega ji je pregnal iz glave in zatrl v nji. Dokler je živela sama z materjo v tem rastlinjakovem vzdušju, polnem nežnosti in brižnosti in sanjarij, je bila tako plaha — bala se je psov, bala se je cestne železnice, bala se vžigalic, bala se vsega. Mati se jo je komaj upala puščati samo v šolo. In kako občutljiva je bila za telesno bolečino!

Prvo, kar je ukrenil Berner, je bilo, da je pričel jemati dekletce s seboj v gozdove. Nedeljo za nedeljo sta krenila skupno v Nordmarko — v žgočem poletnem solncu, v pomladanskem cvetju, v jesenskih plohah in vso zimo s smučmi. In Jenny, ki je bila vajena ne razkrivati svojih čuvstev, je skušala zakrivati utrujenost in strah. Dokler ju čez malo časa sploh ni več občutila.

Berner jo je naučil uporabljati zemljepisno karto in kompas. Kakor s tovarišem se je posvetoval ž njo. Po vetru in oblakih jo je navadil razbirati znake za vremenske spremembe, določati po solncu čas in smer. Seznanil jo je z živalmi in rastlinami. Risala in slikala je z vodnimi barvami cvetlice, koren in steblo, list in brstje, cvet in sad. Njena skicirka in njegov fotografski aparat sta vedno ležala v nahrbtniku.

Koliko ljubezni in dobrote je položil njen očim v to svoje vzgojno delo, je mogla šele zdaj premeriti. Majhno neznatno deklece jo je napravil za tovariša ter jo vzgojil, njo, ki je bila nerodna kakor slepa mačkica ob rojstvu. On, znameniti smučar in plezač po Jottunheimu in po nordlandskih gorgkih grebenih!

Obljubil ji je, da jo bo vzel s seboj tja gor. To je bilo tisto poletje, ko ji je bilo petnajst let, v najtežavnejši dobi. Tedaj jo je vzel s seboj na lov na jerebice. Mati je morala ostati doma — nosila je dete.

(Dalje prihodnjič.)

Math Bahor (Sharon, Pa.):

Moji doživljaji v Ameriki

(Nadaljevanje.)

Ali v uradu je bil pravi križ s tistim potrdilom. Konzul je imel tri tolmače. Prvi tolmač me vpraša, če imam potrdilo, da nisem služil "Švabe". Ko mu ga dam, ga ni mogel nikakor razumeti. Pravi, da je vse dobro, da je županov pečat in vse drugo, ampak nekaj da ni pravilno. Odda ga drugemu tolmaču, ta tretjemu, toda nikakor se ne morejo sporazumeti. Vzame ga zopet prvi in mi reče, naj mu razlomačim, kaj pomenijo besede 'v obstoju'. Odgovorim mu, da to potrjuje, da nisem nikoli služil avstrijske vojske. Pravi mi, da on ne razume dovolj, kaj Kranjci pišejo. Vpraša me, kako to, da nisem bil avstrijski vojak, ker je bila v Avstriji vsaka baba vojak. Odgovorim mu, da sem imel važno službo listonoše, vsled česar mi ni bilo treba v vojsko. S tem pojasnilom se je zadovoljil in me oddal konzulu.

Pri konzulu nisem imel dosti sitnosti. Pojasnili so mi do podrobnosti, na katerem parniku imam odriniti iz Trsta dne 15. avgusta in da moram biti pri agentu v Ljubljani 12. avgusta. Imel sem torej še nekaj dni doma na razpolago.

Prišel je dan odhoda. Moj bližnji sosed, ki je pravkar prišel iz Kleina, Mont., me pobara: "Matija, zdaj greš v Ameriko. Svetujem ti, da ne ostaneš dolgo na vzhodu, kajti to ni Amerika. Tam se slabo zasluži in bos ti je vedno za hrbtom. Zato glej, da čim prej zapustiš vzhod (rabil je besedo east) in pojdi v Ameriko. Najboljše je, da greš v Montano." Za ta nasvet sem mu bil hvaležen. Poslovil sem se od njega in šel domov.

Tisto noč, kolikor sem jo še imel na razpolago, seveda nisem spal, kakor tudi ne moji dragi. Ob treh zjutraj sem vzel slovo od rojstne hiše. Kako je bilo, tega ne bom opisoval, ker vsakdo ve, kako je takrat, ko človek zapušča svoje drage. Seveda si vsakdo misli, da ne za vedno, toda v tem se velika večina moti, kajti v Ameriko je lahko priti — vsaj prejšnja leta je bilo, toda redki so, ki morejo iz Amerike nazaj. To so mi pravili takoj, ko sem prišel v to deželo, kar pa nisem verjel. Potem sem se sam prepričal, da so govorili čisto resnico.

V temni noči dne 12. avgusta sem se ob treh zjutraj poslovil od domačih. Moj brat John, ki je prišel čez tri mesece za menoj v Ameriko, je vzel hlevsko svetilko in me spremil na kolodvor v Črnomelj. Ob slovesu sem mu objubil, da ne bo dolgo, ko bo tudi on prišel za menoj, kar se je res zgodilo. Nato me je vlak potegnil proti Ljubljani, kjer smo dobili vse potrebno za odhod v Trst.

Ob 6. popoldne je naš vlak zapustil Ljubljano in spet sem se vozil po dobro mi znani progi proti Trstu. To pot sem neštetokrat premeril v vojnem času. Toda sedaj je vse drugače izgledalo kakor prej. V Logatcu, na italijansko-jugoslovanski meji smo morali vsi izstopiti in se registrirati pri italijanski oblasti. Pregledali so nam tudi vso prtljago, toda takrat še niso bili preveč natančni. Dne 13. avgusta ob 7. zjutraj smo dospeli v Trst.

Tam sem se počutil kakor doma, le da je bilo precej drugače ko prej. V času mojega bivanja tam je bil Trst poln avstrijskega vojaštva, zdaj pa italijanskega. Bil sem presenečen, ker niso bili preveč nasilni. Tam sem imel dva dni časa, da sem si še ogledal vse znane mi stvari v mestu. Opazil nisem veliko sprememb oziroma le to, da nisem slišal slovenske govorice. Ta se sicer tudi prej ni veliko slišala, toda več kakor zdaj. Podal sem se v trafiko nekega Slovenca, ki sem ga od prej dobro poznal. Pozdravim ga slovenski in vprašam za cigarete. On me debelo gleda in odgovori po italijansko, da ne razume. Jaz se mu nasmejem in pravim: "Kaj se boš pretvarjal, saj te poznam že štiri leta." Odgovori mi, naj bolj potiho govorim, ker zdaj živi pod Italijo, ne pod Avstrijo. Ako bi ga zalotili, da govori slovenski, bi škodilo njegovi trgovini in bi se zgodilo, da izgubi še ta borni zaslužek. Dobil sem cigaret kolikor sem hotel. Prisrčno mi je stisnil roko v slovo želeč mi srečno pot.

Čez dva dni, 15. avgusta zjutraj, smo zapustili kasarno, v kateri smo bili nastanjeni, ter se s harmoniko na čelu podali proti pristanišču, kjer nas je čakal parnik American. To je bila ogromna stara razvalina, ki je v vojnem času služila za vojaški transport menda nekje v ledenem morju. Vzelo nas je precej časa, da smo se vsi gor skobacali, kajti potnikov nas je bilo 3000. Takrat sem tudi prvič videl črne brate. Ker je bil parnik last ameriške linije, vsaj vozil je pod ameriško zastavo, smo tudi takoj prišli pod prohibicijo. Dobro so vse pregledali, da ne bi kdo odnesel s seboj alkoholne pijače, toda jaz sem jo vseeno prinesel na parnik dve zelenki. Razdelili so nas po deset skupaj in nam dali jedilno posodo. Bilo je vse po vojaško.

Čez par dni vožnje smo dospeli v mesto Toulon, Francija. Tam smo čakali pet dni, ker so morali izložiti 3000 krst za ameriške vojake, ki so padli v Franciji. Vsled tega sem imel dovolj časa za razgled po precej ličnem pristaniškem mestu Toulonu. Potem smo se po par dneh vožnje zopet ustavili v nekem španskem pristanišču, kjer se je ladja založila s kurivom in pitno vodo, nakar smo se podali na odprto morje.

Vožnja proti Ameriki ni bila preslaba, posebno zame ne, ker sem bil že navajen morskemu zraku. Pa tudi morje ni bilo preveč razburkano in smo bili večinoma na krovu. Imeli smo dva slovenska muzikanta, vsled česar je prišlo med nami Slovenci in Italijani večkrat do spora. Ker smo bili večinoma vojaki iz vojne, smo mislili, da se moramo tudi potem mrzeti.

Po 26-dnevni vožnji po morju smo končno zagledali kip Svobode. V New Yorku sem moral čakati tri dni predno sem zapustil ladjo. Vsak dan jih je namreč šlo z nje le 1000 in jaz sem bil seveda pri zadnjih.

Ob 8. zvečer dne 14. septembra sem šel na podzemsko železnico z agentom, ki me je spravil na vlak železnice Wabash. V vagonu sem se udobno vsedel ter takoj zapalil cigareto. Seveda so me potniki, še bolj pa potnice debelo gledale, ko sem tako "rajfal". Neka dama za menoj mi nekaj pravi. Vidim, da se huduje, ali jaz se le smejem in spuščam še večje oblake dima. Nato pride sprevodnik, ki me v nemščini poduči, da je drugi voz za kadilce in me spravi tja. V prejšnji voz se sploh nisem več vrnil.

Na 15. septembra ob 8. zvečer sem dospel na cilj — v Gary, Ind. Na postaji sta me čakala moj bratranec in neki soseds iz starega kraja. Oba sem takoj spoznal, čeprav me nista onadva, dokler jima nisem segel v roke. Srečanje je bilo prisrčno. Prijela sta me vsak za eno roko in me vodila, jaz pa sem med njima stopal prav po vojaško s podkovanimi čevlji.

Tako sem se znašel v Obljubljeni deželi. Ker je bil moj bratranec v tovarni enkrat prej že preddelavec, mi je bilo delo zagotovljeno še predno sem prišel. Čez dva dni sem že začel delati v pleharni pri mrzlih valjarjih. Delo je bilo seveda naporno nekaj dni, da sem komaj zmagoval. Ampak ko sem se privadil, mi je bilo prava igrača, in to posebno še, ko sem prejel plačo, ki je bila res lepa. Delal sem od tone. Toda visoka plača ni dolgo trajala, kajti v začetku leta 1921 so začele tovarne bolj slabo obratovati, kar vam je znano. Plačo so znižali skoraj za polovico, toda moral sem se zadovoljiti. Seveda sem začel ugibati, kaj bi napravil.

(Dalje prihodnjič.)

Boris Rihteršič:

Tri ure

Prišla je po cesti. Počasi, z nekoliko sklonjeno glavo. Mimo grede se je ozrla na cerkveno uro.

"Še pol ure. Morda pride pa prej. Seveda pride."

Tako zaverovana je bila v to misel, da ni niti čutila, kadar se je zaletel vanjo kdo izmed tistih, ki se jim je mudilo. Potem je prišla do Vodnikovega spomenika, tam, kjer sta se domenila.

Čudno medlo se je smehljala. Suhe ustnice so ji nekoliko, komaj vidno drgetale. Danes si jih je bila namazala z ličilom, da so bile kakor črešnjeve. Pa vendar ni mogla zakriti njihove uvelosti. In napudrala se je, da bi bila videti prikupnejša. Malo je hotela pač pomagati prirodi. Saj je to pravica vsake ženske.

Pred tremi dnevi se je bila seznanila z njim. Vozila se je v Ljubljano. Čez nedeljo je bila doma, kakor že tolikrat. Pa še nikoli se ji ni na povratku primerilo kaj takega kakor ta dan. Sedela je v kotu kar preplaho, kakor je bila pač zmerom vajena. Oddelek je bil poln ljudi. Veselih in utrujenih. Pogovarjali so se, ona pa je molčala in strmela v star dnevnik. Potem se je obrnil k njej: "Gospodična, kaj ste pa tako molčečni?"

Zdrznila se je in pogledala kvišku, začudeno. Tega ni bila vajena. Da bi kdo njo ogovarjal. Izprva, pred leti, jo je to bolelo, pa se je vsemu privadila. Vsakdanja služba človeka otopi. Bila je zmerom sama in samote se človek navadi. Nazadnje ji je bilo že tako vseeno, da je ni niti najmanj bolelo, če je poslušala tovarišice, ki so klepetale, kam pojdejo plesat in kdo pride ponje. Saj plesati niti znala ni. In če ji je katera rekla: "Ti, ali nimaš fanta? Ali si zmerom sama?" No, nasmehnila se je in odmahnila z roko. Trenutek natoje vprašanje že pozabila.

V tridesetem letu je bila. Trideset let, to je doba, ko se človek, če nima preveč izkušenj, že ustali. Ona jih ni imela in se je pač sprijaznila z usodo, da bo počasi ostarela, kakor je že toliko drugih. Sicer pa — česa ji je manjkalo? Služba ni bila težavna. Kaj je hotela še več?

Tako je mislila, da, do nedelje. Takrat jo je ogovoril on.

Da, on. Kaj je vedela o njem? Da je iz Ljubljane, da je lep fant, mlajši od nje. Da zna govoriti drugače kakor drugi, no, da je bil prvi po dolgih letih, ki ji je privoščil lepšo, boljšo besedo, kakor drugi.

Na postaji v Ljubljani ji je rekel, da bi jo rad še videl. Dala mu je roko.

"Kje pa?"

"V sredo pridite, na Vodnikov trg. Zvečer ob sedmih. Pa zanesljivo!"

Zdaj je bilo komaj tri četrt, pa ga je že čakala. Naravnost iz službe.

V nedeljo zvečer, ko je prišla v svojo sobo, je bila njena prva pot k ogledalu. Ni bila zadovoljna s pogledom vanj. "Prestara sem," si je šepnila. "Saj me ne more marati." Gledala je lahne gubice okoli oči, okoli ustnic. In oblečena je tudi tako starinsko. Ali se je res morala tako zapustiti?

Dolgo ni zaspala. Mislila je nanj. Prvi žarek v njenem sivem dnevu, ki jo je ogrel. Tako topel je bil.

Drugi dan si je kupila ličilo, puder in tekla je k šivilji, da ji hitro, da, prav hitro, naredi novo obleko. Snoči jo je dobila. Ko se je v njej našminkana in napudrana spet postavila pred ogledalo, je bila sama s seboj dosti bolj zadovoljna. In kako težko je čakala nocoj konca službe!

Zdaj ga še ni. Bog ve, od katere strani bo prišel? Seveda, k večerji je šel, najbrž je tudi on kje v kakšnem uradu. Tako je bila zmedena, da ga je pozabila vprašati. In bog ve, kam pojdeta. Morda v Emausko klet, kjer je ples. Ona pa plesati ne zna. "Že pojde nekako," si je rekla, a vroče ji je le postalo pri tej misli. Seveda, on gotovo zna plesati.

Stopicala je po trgu, počasi štela korake. Ura bo zdajle sedem. Neprestano se je ozirala. Zdelo se ji je, da ima ustnice v nekakšnem oklepu. Kaj, če je vzela preveč ličila? Če ga je nanesla preveč na debelo? Kje hodi on? Morda pride po Poljanski cesti, morda pa čez zmajski most?

Val ljudi je malo splahnel. Zdaj ga bo baje opazila. O, spoznala ga bo takoj, že od daleč. On njo tudi. Ne bo je zgrešil.

Sedem. Počasi so padali udarci z zvonika. Zdajle mora biti takoj tu. Po Poljanski cesti pride! ji je nekaj reklo in najbolj je gledala tja. Kaj ji bo rekel? Kako jo bo pozdravil? Zdelo se ji je, da ga pozna že dolgo, že od nekdaj, da ga samo že dolgo, dolgo ni videla.

Pa vendar ji je nekaj stisnilo srce, ko ga pet minut po sedmi še ni bilo. Potolažila se je. Malo se je pač zamudil. Vsi moški so taki. Kako je bilo zadnjič z Milico iz pisarne, ki je morala svojega fanta četrt ure čakati? Sama je pripovedovala. Sporekla se je z njim in tri dni je potem lazil za njo, ona se mu je pa izmikala. Ne, ona ne bo takšna. Niti vprašala ga ne bo, kod je hodil.

Ali ne gre tamle? Pogrelo jo je. Ne, to ni on. On je večji, močnejši. Saj je v primeri z njim ona kot otrok. Da, močan je on!

Večer je bil hladen, mrzel veter je pihal. Pa je ni nič zeblo. Smehljaje se je stopicala po trgu. Nalašč zelo daleč časih in niti ozrla se ni. Zmerom je čakala, da ji bo zdaj nekdo položil roko na hrbet in da ji bo rekel znan glas: "Zdaj sem prišel!"

Ura je odbila četrt. Kod hodi tako dolgo? Zakaj ga še ni?

Pa še ni obupala.

Potem pol, tri četrt. Še zmerom ga ni bilo.

Nekaj ji je kovalo v glavi. Ni ga? In toliko je že ura. Morda pa je pozabil uro. Morda je mislil, da se je zmenil za osmo? Še bo čakala. Do osmih, še četrt ure. Potem pojde. Ali pa je morda bolan. Pride še.

Osem. Udarci ure so ji kakor obsodba. Z vsakim pride malo upanja, z vsakim pride malo praznine. Zdaj že ve. Ne bo ga. Norčeval se je iz nje, potegnil jo je in ona ga čaka. Ne, zdaj pojde. Tudi če pride on, nje ne bo več. Takoj pojde. Saj je vedel, kdaj sta bila domenjena.

Obrnila se je proti domu, toda odšla ni. Ne, morda pa le ni tak. Morda je res pozabil uro, pa bo prišel, opravičeval se ji bo, ves nesrečen bo. "Gospodična, tako mi je hudo . . ." Ona pa bo rekla: "Nič hudega. Saj se mi je zdelo, da je bilo tako."

Kako hitro so se spraznile ulice! Le malokdo še hodi po njih. Nekateri jo gledajo. Le čemu? Da bi le že kmalu prišel on!

*

Čakala ga je, še zmerom upala. Potem, ko je odbila ura deseto, je šla. Obupana, mrtva. V dve gube je zlezla, komaj je hodila. Ustnice so jo žgale, obraz ji je v vročici žarel. Ko je prišla v prvo temno ulico, je vzela robec v roko, si zdrgnila z njim ustnice, da je bil robec ves kakor krvav. Zbrisala si je puder z lic.

Ni ga bilo.

Skoraj opotekala se je. Počasi, vsa utrujena je šla po stopnicah, ki so držale v njeno sobo. Odklenila je, prižgala luč in se vrgla na posteljo.

Čez dolgo je vstala. Stopila je k ogledalu, kakor bi bila gledala nekaj tujega, se je zastrmela vanj. Saj to ni ona, ta starka, vsa nagubana v tej čudni obleki!

"Sem!" si je tiho rekla. Kako daleč je bil že edini solnčni žarek njenega sivega dneva!

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	**$6.00**	**Za Cicero in Chicago je**	**$7.50**
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je $9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....